

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

Παναγιώτης Λυσιώτης

“We enter the processes of seeing as remaking and remaking as perception”
Humphrey McQueen

Ευμόμαστε εξετάζοντας το έργο του Α. Δούκα, πως το στίλ του κοινωνικού ρεαλισμού, ενώ ήταν από τη μια μεριά καταγγελτικό των κοινωνικών κακών και του αστικού οικονομικού συστήματος, από την άλλη, η τεχνική που είχε υιοθετηθεί ήταν τα ψευδαισθητικά μέσα υποβολής συναισθήματος. Ο Λυσιώτης λοιπόν κρατάει την κριτική προς το σύστημα, αλλά απορρίπτει τον ψευδαισθητισμό και υιοθετεί τεχνικές που δείχνουν την μη φυσικότητα του μέσου που χρησιμοποιεί.

Η μαχητική περίοδο της τέχνης του Λυσιώτη, κράτησε όσο κράτησε και η περιρέουσα στην αυστραλιανή κοινωνία πολιτική ατμόσφαιρα, στην οποία αναφερθήκαμε. Αυτό συνέβη όπως είδαμε και στον Βασιλακόπουλο, και θα συμβεί και στη λογοτεχνία του Δ. Τζουμάκα όπως θα δούμε παρακάτω. Εδώ πρέπει να ξαναπούμε πως με τους πολιτικούς οργανισμούς της εργατικής τάξης σε φθίνουσα κατάσταση και την πολιτικοποίηση να υποχωρεί, οι καλλιτέχνες μένουν μόνοι τους χωρίς τον περίγυρο να τους εμπνέει. Νοιώθουν πια αφημένοι μόνοι, να δίνουν μάχες οπισθοφυλακής (έτσι τουλάχιστον νοιώθουν), μέσα σε ένα περιβάλλον που πια, αυτό που έχει αξία είναι η καριέρα, ο κομφορμισμός και οι αγώνες για ατομική σωτηρία.

Πρέπει να μην ξεχνάμε πως οι κοινωνικοποιημένοι καλλιτέχνες, δεν είναι μονάδες αδιαπέραστες από εξωτερικές επιρροές. Το αντίθετο. Όταν λοιπόν η περιρέουσα κοινωνική ατμόσφαιρα αλλάζει, τους επηρεάζει ως αποτέλεσμα η τέχνη τους, που λειτουργεί ως βαρόμετρο της κοινωνικής κατάστασης, να κινδυνεύει να αλλάξει στόχο. Αντί να καταγγέλλει τα «κοινωνικά κακά», γίνεται όργανο έκφρασης της απαισιοδοξίας που πλημμυρίζει την δική τους συνείδηση. Διολισθαίνουν έτσι, στο να κάνουν μια τέχνη που δεν δείχνει «έξω», αλλά «μέσα», προς μία συνείδηση που ο λόγος ανατρέπεται από τα τυφλά ψυχόρμητα. Η ιστορία αυτή δεν είναι νέα. Το ίδιο συνέβη με το πέρασμα από τον κλασικισμό στον ρομαντισμό, και από τον ντανταϊσμό στον υπερρεαλισμό. Μάλιστα ο υπερρεαλισμός είδε μέχρι και θετικά την ελεύθερη έκφραση των ψυχόρμητων, καθόσον ο λόγος υπέστη κριτική ως θεματοφύλακας μιας καταπιεστικής κοινωνικής πραγματικότητας. Μάλιστα η αποδόμηση του λόγου που κορυφώθηκε μεταπολεμικά, έδωσε ζωή στον υπερρεαλισμό και τον κατέστησε μέσο, για να εκφραστούν μέχρι

If life is something then it must be in something. Φωτοκολάζ, Μελβούρν 1983

και οι πιο αντιθετικές τάσεις και σκοποί. Την αποφασιστική στροφή προς τον ψυχολογισμό στην τέχνη, (με την κυριαρχία της αφηρημένης τέχνης στη ζωγραφική, το παράλογο στο θέατρο, και το ψυχολογικό μυθιστόρημα στη λογοτεχνία), δημιούργησε η απόγνωση που βίωσαν οι κοινωνίες με τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τα ολοκαυτώματα και τις ατομικές βόμβες. Ο λόγος στο όνομα του οποίου οι κοινωνίες δοκίμασαν τις αθλιότητες υποβαθμίστηκε, ενώ αναβαθμίστηκε το ασυνείδητο και οι ενστικτικές δυνάμεις.

Στον Λυσιώτη η αποψίλωση του πολιτικού λόγου με την συντηρητικοποίηση της κοινωνίας, οδήγησε σε μια μορφή πεσιμι-

σμού, η οποία βρήκε καταφυγή στο όνειρο και τη φαντασία. Η τέχνη του, αρχίζει να δείχνει έναν κόσμο διαλυμένο, αποσυναρμολογημένο και επανασυναρμολογημένο παράλογο. Ο Λυσιώτης όπως και όλοι εμείς της γενιάς αυτής, επιδοθήκαμε σε «μάχες» που σιγά – σιγά γίνανε όλο και πιο περιθωριακές, οι καλλιτέχνες οδηγήθηκαν τελικά στην εσωστρέφεια. Τα μέσα και οι τεχνικές που χρησιμοποιήσαμε, άρχισαν να λειτουργούν ως φετίχ πια, ενώ ο στόχος της κριτικής τελικά, δεν αναδεικνυόταν καθαρά, ή και έφτανε να αλλοιώνεται και ίσως να χάνεται από τον ορίζοντα.

Η συνέχεια την άλλη Παρασκευή

Πρέπει να μην ξεχνάμε πως οι κοινωνικοποιημένοι καλλιτέχνες, δεν είναι μονάδες αδιαπέραστες από εξωτερικές επιρροές. Το αντίθετο. Όταν λοιπόν η περιρέουσα κοινωνική ατμόσφαιρα αλλάζει, τους επηρεάζει με αποτέλεσμα η τέχνη τους, που λειτουργεί ως βαρόμετρο της κοινωνικής κατάστασης, να κινδυνεύει να αλλάξει στόχο.